

จดหมายข่าว

ราชบัณฑิตยสถาน

สนามเสือป่า เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๖๖-๗๐ โทรสาร ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๙๐

ปีที่ ๒๑

ฉบับที่ ๒๓๗

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

ISSN 0857-7064

ข่าวราชบัณฑิตยสถาน

***** ราชบัณฑิตยสถานจัด “ค่ายเยาวชนคนเก่งภาษาไทย” ประจำปี ๒๕๕๔ เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไทยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย รักและภูมิใจในภาษาไทย**

โครงการ “ค่ายเยาวชนคนเก่งภาษาไทย” ประจำปี ๒๕๕๔ เป็นโครงการที่จะจัดขึ้นใน ๔ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง ซึ่ง นางสาวกนกวลี ชูชัยยะ เลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน มอบหมายให้ศูนย์บริการวิชาการ ราชบัณฑิตยสถาน ดำเนินการ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องทั้งในด้านการพูด การอ่าน การเขียน และการฟัง โดยฝึกทักษะต่าง ๆ จากกิจกรรมภาษาไทย ราชบัณฑิตยสถานได้รับความร่วมมือจากกรมศิลปากร จัดวงดนตรีมามыррเพลงและวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในกิจกรรม “ภาษาไทย-ภาษาเพลง” เพื่อเสริมความรู้เรื่องภาษาที่ใช้ในเพลง และสร้างความเพลิดเพลินให้แก่เยาวชนและผู้ที่มีส่วนร่วมกิจกรรมค่ายฯ นอกจากนี้ยังมีการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้านภาษาไทยของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ด้วย ซึ่งผู้ที่มีความสามารถด้านภาษาไทยดีเด่น จะได้รับรางวัล “เยาวชนคนเก่งภาษาไทยของราชบัณฑิตยสถาน” โดยได้รับเกียรติบัตรพร้อมทุนการศึกษา

ในช่วงเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา ราชบัณฑิตยสถานได้จัดค่ายฯ ไปแล้ว ๒ ภาค คือ ค่ายเยาวชนคนเก่งภาษาไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดขึ้นที่โรงเรียนกัลยาณวัตร จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันเสาร์ที่ ๒๙ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔ โดยมี นายอนุกุล ตั้งคณานุกูลชัย รองผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิด นายบัณฑิต ตั้งประเสริฐ รองเลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน กล่าวรายงาน และนางสาวลลิตา กองคำ รองผู้อำนวยการโรงเรียนกัลยาณวัตร กล่าวต้อนรับผู้ร่วมเข้าค่ายฯ ทั้งนี้ นักเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ “เยาวชนคนเก่งภาษาไทยของราชบัณฑิตยสถาน” ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เด็กหญิงเพ็ญพิชมา เสาทอง จากโรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์

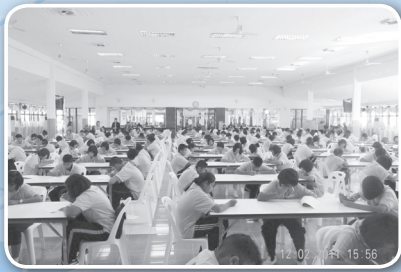
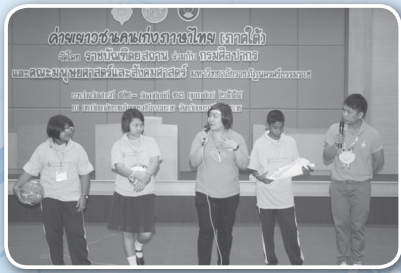
ภาพกิจกรรม “ค่ายเยาวชนคนเก่งภาษาไทย” ประจำปี ๒๕๕๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนค่ายเยาวชนคนเก่งภาษาไทย ภาคใต้ จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างวันเสาร์ที่ ๑๒ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิด นายบัณฑิต ตั้งประเสริฐ รองเลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน เป็นผู้กล่าวรายงาน และ นายธนวัฒน์ บุรีรัตน์ รองคณบดีฝ่ายกิจการพิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กล่าวต้อนรับผู้ร่วมเข้าค่ายฯ ทั้งนี้ นักเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ “เยาวชนคนเก่งภาษาไทยของราชบัณฑิตยสถาน” ภาคใต้ ได้แก่ เด็กหญิงลิษา มะห์โม็ด จากโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพกิจกรรม “ค่ายเยาวชนคนเก่งภาษาไทย” ประจำปี ๒๕๕๔ ภาคใต้

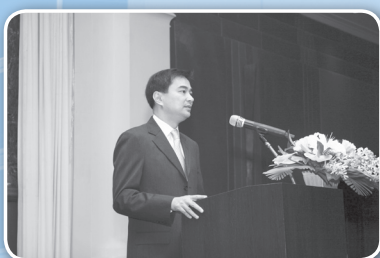

*** เมื่อวันพุธที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ ห้องแกรนด์ ฮอลล์ ๑ โรงแรมราม่า การ์เด้นส์ กรุงเทพมหานคร เวลา ๖.๓๐-๗.๐๐ น. ราชบัณฑิตยสถานจัดงานมอบรางวัล “ราชบัณฑิตยสถานสรรเสริญ” ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ แก่นักเรียน นักแสดงละครโทรทัศน์ และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น โดย นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีและมอบรางวัล

นักเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ได้แก่ ด.ญ.ณัฐริณี เนื่องจำนงค์ โรงเรียนกุญแจคริสเตียนวิทยา จังหวัดชลบุรี รางวัลรองชนะเลิศ ๒ รางวัล ได้แก่ ด.ญ.ภูรินุช ศิลปวิศาล โรงเรียนอนุบาลสุธีธร จังหวัดนครปฐม และ ด.ญ.มัทนมาดา โอพาริกานนท์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ โรงเรียนที่ได้รับรางวัลในฐานะสนับสนุนนักเรียนให้เข้าร่วมแข่งขัน ได้แก่ โรงเรียนกุญแจคริสเตียนวิทยา จังหวัดชลบุรี โรงเรียนอนุบาลสุธีธร จังหวัดนครปฐม และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์

นักแสดงละครโทรทัศน์ ประเภทนักแสดงนำหญิง ได้แก่ นางสาวแอน ทองประสม บริษัท ละครไท จำกัด นักแสดงนำชาย ได้แก่ นายกัณฑ์ กัณฑ์ถาวร บริษัท โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด นักแสดงประกอบหญิง ได้แก่ นางสาวไข่มพร จตุรภุช บริษัท บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด และนักแสดงประกอบชาย ได้แก่ นายนิรุทธิ์ ศิริจรธยา บริษัท เปา จิน จง จำกัด

ผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ ประเภทผู้ดำเนินรายการหญิง ได้แก่ นางสาวสายสวรรค์ ขยันยิ่ง สถานีวิทยุโทรทัศน์ทีวีสี ช่อง ๓ และผู้ดำเนินรายการชาย ได้แก่ นายปัญญา นรินทรกุล บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด สถานีวิทยุโทรทัศน์และบริษัทผลิตละครโทรทัศน์ที่ได้รับรางวัลในฐานะเป็นผู้เสนอชื่อนักแสดงและผู้ดำเนินรายการที่ได้รับรางวัล ได้แก่ บริษัท ละครไท จำกัด, บริษัท โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด, บริษัท บรอดคาซท์ไทย เทเลวิชั่น จำกัด, บริษัท เปา จิน จง จำกัด, สถานีวิทยุโทรทัศน์ทีวีสี ช่อง ๓ และบริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด

สรุปบรรยายผลงานค้นคว้าและวิจัย ของราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกต่อที่ประชุมสำนัก

สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

● วันพุธที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ ดร. ปิยนดา บุณนาค ภาคีสมาชิก ประเภทวิชาปรัชญา สาขาวิชา อภิปรัชญาและญาณวิทยา บรรยาย เรื่อง *พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และประชาชน : มุมมองผ่านการเสด็จประพาสต้นคราวแรกของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* ความโดยสรุปว่า “การเสด็จประพาสต้น” หมายถึง การเสด็จเที่ยวเล่นอย่างสามัญชนธรรมดา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะเสด็จฯ ไปยังสถานที่ต่าง ๆ อย่างสามัญชนเดินทางและประสาธน์ โดยมีให้รู้ได้ว่าพระองค์ได้ จึงไม่โปรดให้จัดที่ประทับแรมหรือเตรียมการรับเสด็จ ไม่มีผู้ใดล่วงรู้เวลาและสถานที่ที่จะเสด็จฯ แม้แต่คณะที่ตามเสด็จก็ไม่ทราบเส้นทางล่วงหน้า การเสด็จประพาสต้นนี้เป็นการเสด็จเยี่ยมราษฎรส่วนพระองค์ ส่วนใหญ่เสด็จทางชลมารคด้วยเรือมาดเก๋ง ๔ แฉก มีบางครั้งก็เสด็จฯ โดยรถไฟ ทรงพระภูษาล่ามอย่างสามัญชนและทรงปลอมพระองค์เป็นข้าราชการบริวารในฐานะผู้ตามเสด็จพระราชดำเนิน ในกระบวนการเสด็จประพาสต้น มักโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้อยยาเธอที่มีพระพักตร์ละม้ายคล้ายคลึงกับพระองค์ ทรงเป็นพระเจ้าอยู่หัวแทนพระองค์ ทั้งนี้เพื่อทรงสนทนาคำถามกับราษฎรและทรงรับรู้ถึงปัญหาความทุกข์ยากของคนเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง เพราะราษฎรจะไม่เกิดความเกรงขามจนไม่กล้าพูดความจริง และเพื่อรับทราบปัญหาโดยไม่ต้องผ่านคำพืดทูลของข้าราชการ การเสด็จประพาสต้นกับหมู่เจ้านายที่น้อยและข้าราชการบริวารที่ใกล้ชิดคนออกจะทรงได้พักผ่อนพระราชอิริยาบถแล้ว ยังได้ทอดพระเนตรสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรตามหัวเมือง เพื่อจะได้พระราชทานความช่วยเหลือต่อไป

การเสด็จประพาสต้นคราวแรกนี้มีปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือพิมพ์บางกอกโคมส์ ฉบับวันศุกร์ที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ หน้า ๕ เขียนไว้ว่า “วันที่ ๑๔ กรกฎาคม เสด็จออกจากบางปะอิน (ล่องแม่น้ำเจ้าพระยาลงมา) ประทับแรมที่หนองบัว ทรงทอดพระเนตรสวนแห่งหนึ่ง แล้วจึงเสด็จไปประทับแรมที่หนองแขม คลองภาษีเจริญ...” แต่หลักฐานเอกสารที่สำคัญให้รายละเอียดของการเสด็จประพาสต้นครั้งนี้อย่างผู้ร่วมร่วมในเหตุการณ์แบบที่เรียกในเชิงวิชาการว่า “ประจักษ์พยาน” (eyewitness) คือ **หนังสือจดหมายเหตุเรื่องประพาสต้นในรัชกาลที่ ๕ (เสด็จประพาสต้น ร.ศ. ๑๒๓)** พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ผู้ได้ตามเสด็จอย่างใกล้ชิด

มุมมองเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และประชาชน ผ่านการเสด็จประพาสต้นคราวแรกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นคือ “การประพาส” และ “การปฏิบัติหน้าที่” ในฐานะต่าง ๆ กันของบุคคลทั้ง ๓ สถานะ พระมหากษัตริย์ในฐานะพระผู้นำแห่งแผ่นดิน ทรงประพาสปฏิบัติตนเยี่ยงสามัญชน เพื่อจะได้ทรง “รับรู้” ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตามสภาพที่เป็นจริงด้วยพระองค์เอง ไม่ผ่านการอ่านเพียงรายงาน หรือคำกราบบังคมทูลของข้าราชการ ขณะเดียวกันก็เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนภูมิภาคทั้งเป็นการทดลองใช้การคมนาคมแบบใหม่ที่ทรงวางรากฐานไว้ด้วย ในขณะที่เดียวกันข้าราชการผู้ตามเสด็จซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารบ้านเมืองในระบบราชการแบบใหม่ก็ได้ทรง “เข้าใจและเข้าถึง” ประชาชน อันนำไปสู่การปรับปรุงงานในส่วนที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารบ้านเมืองตามพระราชโองบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนประชาชนก็ได้มีโอกาสเข้า

เฝ้าแสดงความเป็นตัวตนของตัวเองทั้ง “ทุกข์และสุข” ให้ทรงทราบโดยไม่รู้เลยว่าบุคคลผู้ที่ตนได้ “เลี้ยงอาหาร” และ “สนทนาวิสาสะอย่างใกล้ชิด” คือ เจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดิน จากการประพาสปฏิบัติตามฐานะดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อันงดงามระหว่างพระมหากษัตริย์กับข้าราชการและประชาชน นั่นคือ ความรัก ความเมตตา และความกรุณาที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่อพลเมืองทั้งข้าราชการและประชาชน ในลักษณะของบิดามิตตบุตร ข้าราชการผู้มีความจริงรักดีต่อพระองค์อย่างเต็มเปี่ยมอยู่แล้วก็ชวนชวนที่จะบริหารบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างเต็มสติเต็มกำลังเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณ ส่วนประชาชนซึ่งมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่แล้วในเชิงนามธรรมตามระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช การเสด็จประพาสต้นก็ยิ่งทำให้พวกเขาได้ตระหนักถึงความรัก ความเมตตา และพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ต่อตนเองอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทำให้เกิดความซาบซึ้งและจงรักภักดีเป็นทวีคูณ นำไปสู่การถวายพระราชสมัญญานาม สมเด็จพระปิยมหาราชในเวลาต่อมา

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร ลิธิกาญจน ภาคีสมาชิก ประเภทวิชาปรัชญา สาขาวิชาอภิปรัชญาและญาณวิทยา บรรยายเรื่อง *แนวคิดแบบธรรมชาตินิยมในงานเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)* ความโดยสรุปว่า งานเขียนของพระพรหม-คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) แสดงแนวคิดแบบธรรมชาตินิยมตรงที่ยืนยันความจริงของสรรพสิ่งว่ามีอยู่ตามธรรมชาติโดยไม่มีผู้สร้าง เช่น การเกิดของมนุษย์และการโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์ ความจริงดังกล่าวคือ กฎธรรมชาติที่สำคัญที่สุดคือ ปฏิจลสมุปบาท หลักธรรมเรื่องปฏิจลสมุปบาทมีความลึกซึ้งและเข้าใจได้ยาก พระพุทธเจ้าจึงทรงอธิบายให้พระสาวกเข้าใจเรื่องดังกล่าวด้วยคำสอนอริยสัจ ๔ การเข้าใจกฎธรรมชาติทำให้มนุษย์เป็นอิสระจากความยึดมั่นมงายในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น อำนาจของเทพเจ้า โชคชะตา และพลังเหนือธรรมชาติและทำให้มนุษย์ตระหนักถึงศักยภาพของตนในการพัฒนาตนเองไปสู่ความรู้แจ้งและความพ้นทุกข์ได้

● วันพุธที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ภาคีสมาชิก ประเภทวิชาปรัชญา สาขาวิชาอภิปรัชญาและญาณวิทยา บรรยายเรื่อง *ปฏิจลสมุปบาท : ขั้นตอนการรู้แจ้งความจริงของพระพุทธเจ้าและการปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาสังคม* ความโดยสรุปว่า เมื่อถามว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร เราก็มักจะได้คำตอบว่า ตรัสรู้อริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมทัย นิโรธ มรรค จากนั้นเราก็มักจะไม่ได้อธิบายว่า พระองค์ตรัสรู้อะไร? เพราะดูเหมือนว่า คำตอบที่ได้นั้นสมบูรณ์เต็มที่ แต่ความจริงแล้วการค้นหาคำตอบว่าตรัสรู้อะไรนั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะทำให้ได้ทราบทรรศนะและวิธีการเข้าถึงความจริงจนกระทั่งทำให้พระองค์ทรงกล้าประกาศว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ผู้ตรัสรู้ถูกต้องด้วยพระองค์เอง) ปฏิจลสมุปบาทเป็นหลักธรรมที่ทำให้ได้คำตอบถึงวิธีการรู้แจ้งความจริงของพระองค์ เนื่องจากแสดงถึงการรู้แจ้งความจริงไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ปฏิจลสมุปบาทเป็นธรรมที่ลึกซึ้ง แม้พระพุทธเจ้าจะตรัสไว้ว่าไม่ใช่ธรรมะที่จะเข้าถึงได้ด้วยการใช้วิธีการแบบดัดกะ (อดทนทวิจระ, การคาดคะเน) แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะเข้าใจไม่ได้เลย เนื่องจากปฏิจลสมุปบาทเป็นเรื่องของชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นในแต่ละคน การศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง (ลุตมยปัญญา) และการคิดวิเคราะห์ตามที่ได้ศึกษาอย่างถูกต้องนั้น (จินตมยปัญญา) ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจปฏิจลสมุปบาทได้ในระดับหนึ่ง แม้จะยังไม่ใชการรู้แจ้ง แต่ก็เพียงพอที่จะนำไปสู่การเกิดภาวนามยปัญญาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดการรู้แจ้งได้ในที่สุด

พระพุทธเจ้าทรงสรุปไว้ว่า ปฏิจลสมุปบาทมี ๒ สาย คือ สายเกิดทุกข์ (สมุทยวาร) กับ สายดับทุกข์ (นิโรธวาร) สายเกิดทุกข์ คือ สายที่ต้องการอธิบายว่า ทุกข์หรือสภาวะบีบคั้นที่คนเราเผชิญอยู่นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ประกอบด้วย การอาศัยกันเกิดของ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส และตัวการสำคัญ คือ อวิชชา สายดับทุกข์ คือ สายที่อธิบายทุกข์ดับได้อย่างไร ประกอบด้วย การดับทุกข์ คือ ชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ต้องดับที่เหตุคือ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ

พระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งความจริงด้วยการค้นหาตามรูปแบบของ ปฏิจลสมุปบาท คือ เริ่มจากทุกข์แล้วสาวไปหาเหตุเกิดทุกข์ ซึ่งทรงเรียกว่า ปัจจัย วิธีการนี้เหมาะที่จะใช้ในการสืบสาวหาความจริง เนื่องจากเป็นไปตาม ขั้นตอนและเป็นปัจจัยอิงอาศัยกันเป็นหลักขณะเกี่ยวคู่กัน ด้วยวิธีการนี้แหละ ในเบื้องต้นจึงทรงแยกแยะได้ชัดเจนว่า อะไรคือทุกข์และอะไรคือเหตุเกิดทุกข์ จากนั้นจึงทรงศึกษาถึงทุกข์และเหตุเกิดทุกข์ทั้งในด้านสภาวะ (ลักษณะเฉพาะ) การเกิดและความเกี่ยวข้องกัน หลังจากนั้นก็ทรงศึกษาถึง ลึกลงไปถึงระดับทุกข์และทางถึงความดับทุกข์ทั้งในด้านสภาวะการเกิดและความเกี่ยวข้องกันว่าทั้งทุกข์และเหตุเกิดทุกข์ดับได้ โดยทรงระบุว่าต้องดับอวิชชาไม่ให้เหลือ (อวิชชาเยสเสววิราคะนิโรธา) เนื่องจากอวิชชาสัมพันธ์อยู่กับตัณหาและอุปาทาน เมื่อดับอวิชชาที่เท่ากับดับตัณหาและอุปาทานด้วย และเมื่อดับอวิชชาตัณหาอุปาทาน การเกิดของสังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ และเวทนาที่ไม่เป็นปัจจัยให้เกิดก็เลิกละ เมื่อไม่มีก็เลิกละก็ไม่มีเหตุเกิดทุกข์ และเมื่อไม่มีเหตุเกิดทุกข์ทุกข์ก็เกิดไม่ได้ แต่น่าสังเกตว่าไม่ทรงระบุถึงทางดับทุกข์คืออริยมรรคไว้ในปฏิจลสมุปบาทสายดับทุกข์ แต่มาทรงเสนอวิธีการปฏิบัติตามอริยมรรค (วิธีที่ทำให้ห่างไกลจากกิเลส วิธีที่ทำให้ละกิเลสได้) เมื่อคราวที่ทรงจัดความรู้นี้ไว้ในรูปของอริยสัจ ๔ ดังปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ซึ่งเป็นธรรมเทศนาครั้งแรก ในที่นั้นทรงเรียกทางดับทุกข์ว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” (ทางสายกลาง, ทางที่อยู่กลางระหว่างที่สุดโต่ง คือ การทรมาณตนเองให้ลำบากกับการทำตนเองให้หมกมุ่นในกามสุข) และว่า “อริยมรรคมืองค์ ๘” (ทางที่ทำให้ห่างไกลจากกิเลส ๘ ประการ)

การแก้ปัญหาตามวิธีการของปฏิจลสมุปบาทหรืออริยสัจ ๔ นั้น ทรงสอนให้นำไปใช้แก้ปัญหาทั้งส่วนตัวและส่วนรวม โดยส่วนตัวนั้น คือ ๑. *ยกทุกข์ (ปัญหา) เป็นตัวตั้งแล้วทำความเข้าใจทุกข์ให้ชัดเจนว่า คืออะไร ? บีบคั้นอย่างไร ? เป็นสภาวะทุกข์ (ทุกข์ที่เกิดเองตามเหตุปัจจัย) ซึ่งคนไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ เช่น ความแก่ ความเจ็บ ความตาย หรือเป็นอภินันททุกข์ (ทุกข์ที่จรมมาเหมือนแขกมาเยี่ยม) เช่น ความเสียใจ อันเนื่องมาจากการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก การประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รัก การปรารถนาแล้วไม่ได้สมปรารถนา ซึ่งมาเยี่ยมเราเป็นครั้งคราวตามเงื่อนไขที่เราสร้าง และเราก็สามารถทำให้ไม่เกิดได้ ๒. พิจารณาเหตุเกิดทุกข์ให้ชัดเจนว่า คืออะไร ? ส่วนมากก็คือ ความรักและความคาดหวังที่ปรุงแต่งจิตให้ไปกำหนดสิ่งต่าง ๆ ว่า สิ่งนี้เป็นที่รัก สิ่งนี้ไม่เป็นที่รัก ความรักความคาดหวังซึ่งเรียกว่า “ตัณหา” นี้เองได้ทำหน้าที่สำคัญให้เกิดทุกข์ขึ้น ๓. หาทางแก้ไขทุกข์และลงมือทำให้สอดคล้องกับทุกข์ ด้วยการตั้งสติสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องก่อนว่า การยอมให้ตัณหาเข้าไปกำหนดสร้างสิ่งเป็นที่รักไม่เป็นที่รักขึ้นไม่ถูกต้องเพราะเป็นการสร้างเงื่อนไขให้ทุกข์เกิด ดังนั้นต้องบรรเทา จากนั้นเพิ่มพูนความรู้ ถูกต้องให้เรามีอิทธิพลต่อความคิดถูกต้องคือคิดละวางปล่อยวางตัณหา จากนั้นแสดงความคิดถูกต้องด้วยการพูด ทำ และดำเนินชีวิตแบบไม่ให้ตัณหามีอิทธิพลเหนือจิตใจ สุดท้ายหาทางสร้างความรู้ตัว (สัมมาสติ) และความสงบเย็นเข้มแข็งของจิต (สัมมาสมาธิ) ไปหนุนความเข้าใจถูกต้องและความคิดถูกต้องให้ดำเนินต่อไปเพื่อจะได้ควบคุมการพูด การกระทำและการดำเนินชีวิตให้ห่างไกลจากอิทธิพลของตัณหา*

ส่วนรวม พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความสามัคคีของหมู่เป็นทางให้เกิดสุข หมายความว่า การอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะที่มีความเสมอกันทั้งในด้านฐานะและพฤติกรรมย่อมทำให้เกิดสุข ทุกข์หรือปัญหาสำคัญของ การอยู่รวมกันคือ ความแตกต่างทั้งด้านความเห็นและพฤติกรรม หากไม่สามารถควบคุมหรือปรับความแตกต่างนี้ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ก็ย่อมเกิดปัญหาตามมาคือ ความขัดแย้ง ซึ่งเริ่มจากความขัดแย้งระหว่างตัวบุคคลและอาจลุกลามไปจนกลายเป็นความขัดแย้งกันของหมู่คณะ พระพุทธเจ้าตรัสถึงความขัดแย้งที่ควบคุมไม่ได้ว่าสามารถขยายตัวไปเป็นการทะเลาะวิวาทตาต่อตาฟันต่อฟันแล้วอาจลุกลามเข้าประหัตประหารกันจนเกิดการบาดเจ็บล้มตาย สังคมมนุษย์ผ่านประสบการณ์นี้มาแล้วครั้งแล้วครั้งเล่า ไม่เว้นแม้กระทั่งสังคมไทยเรา มนุษย์สามารถหาทางยุติความขัดแย้งได้ หากเริ่มต้นจากสติรู้ทันความคิด (สัมมาสติ) มีความสงบนิ่งไม่หวั่นไหว (สัมมาสมาธิ) และใช้ปัญญาใคร่ครวญปัญหาและหาสาเหตุปัญหาาร่วมกัน (สัมมาทิฐิ) จากนั้นปรับความคิดในเชิงบวกต่อกัน (สัมมาสังกัปปะ) แล้วเจรจาพูดคุยกันอย่างยอมรับความจริง (สัมมาวาจา) ไม่พูดใส่ตัวแล้วโยนชู้ให้คนอื่นไม่โยนเหยื่อให้เกิดความแตกแยก และมีพฤติกรรมทางกายที่สอดคล้องกับคำพูด (สัมมากรรมันตะ) แต่ในหลายสถานการณ์ไม่เป็นเช่นนั้น เพราะผู้เข้าร่วมในการแก้ปัญหา มักขาดสติ (มิจฉาสติ) จึงทำให้รู้ไม่ทันปล่อยให้ความรัก (รักตัวเองและพวกของตัวเอง) และความเกลียด (เกลียดคนอื่นและฝ่ายอื่น) ชักจูงความคิดให้พุ่งชน (มิจฉาลมามี) ดังนั้นจึงไม่สามารถเจรจาพูดคุยกันดี ๆ ได้มีแต่พูดใส่ร้ายเสียสติ (มิจฉาวาจา) และมีพฤติกรรมยั่วยุทำร้ายต่อกัน (มิจฉากัมมันตะ) ทำให้ความโกรธความเกลียดชังระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตทำให้ชีวิตผิดทาง (มิจฉาอาชีวะ) เมื่อเป็นอย่างนี้การแก้ปัญหาภาพรวมจึงทำไม่สำเร็จ การแก้ปัญหาเบื้องต้นจะต้องให้คนในสังคมสามัคคีกันก่อน เพื่อจะได้เกิดสติรู้ทันและมองเห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นทุกข์หรือปัญหาร่วมกัน จากนั้นจึงพร้อมกันหาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา เมื่อพบแล้วก็ร่วมหาทางแก้ไข เมื่อพบก็มั่นใจและตัดสินใจร่วมกันว่าจะต้องแก้ปัญหาให้ได้

สำนักวิทยาศาสตร์

● วันพุธที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ ดร.ชยันต์ พิเชียรสุนทร ราชบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาเภสัชศาสตร์ บรรยายเรื่อง *ศิลาจารึกตำรายา วัตตราชโอรสารามราชวรวิหาร* ความโดยสรุปว่า ศิลาจารึกตำรายา วัตตราชโอรสารามราชวรวิหาร อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาอันล้ำค่าของชาติ นั้นเป็นจารึกตำรายาบนแผ่นหินอ่อนสีเทา รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ติดประดับอยู่ตามผนังด้านนอกของระเบียงพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ และผนังศาลารายหน้าพระอุโบสถวัดตราชโอรสารามราชวรวิหาร ปัจจุบันมีเหลืออยู่ทั้งสิ้น ๕๐ แผ่น จากเดิมซึ่งเชื่อกันว่าน่าจะมีอยู่ ๗๒ แผ่น จากการศึกษาศิลาจารึกทั้งหมดที่ยังคงเหลืออยู่ โดยการเปรียบเทียบศิลาจารึกซึ่งคัดลอกโดยเทคนิคการถ่ายภาพและคอมพิวเตอร์ เทียบกับสำเนาที่เคยมีผู้คัดลอกเอาไว้ คือฉบับที่คัดลอกโดยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์ (พ.ศ. ๒๕๑๒) กับฉบับกรมศิลปากร (พ.ศ. ๒๕๔๕) พบว่าศิลาจารึกที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันนั้น ติดสลัปดาห์ไปจากเมื่อคราวที่กรมศิลปากรคัดลอก นอกจากนี้ ยังพบรายละเอียดข้อความในศิลาจารึกที่คลาดเคลื่อนและหายไปอันเนื่องจากการลบเลือนไปตามกาลเวลา หรือจากการบูรณปฏิสังขรณ์ ทั้งนี้จะได้จัดทำคำอธิบายและจัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงมีพระชนมายุครบ ๗ รอบ โดยจะนำเสนอศิลาจารึกทั้ง ๕๐ แผ่น พร้อมศิลาจารึกที่เพิ่งค้นพบใหม่ ซึ่งไม่เคยรายงานที่ใดมาก่อนอีกอย่างน้อย ๕ แผ่น โดยมีสำเนาศิลาจารึกซึ่งคัดลอกด้วยเทคนิคทางภาพถ่ายและคอมพิวเตอร์ สำเนาศิลาจารึกที่คัดลอกโดย ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์ พร้อมคำจารึกที่ถอดเป็นอักษรไทยปัจจุบัน และคำอ่านจารึก

● วันพุธที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

ศาสตราจารย์ ดร.ชิตชนก เหลือสินทรัพย์ ภาควิชาภาษาศาสตร์กายภาพ สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ บรรยายเรื่อง *วิถีการระบุท่าทางของคนในภาพวิดีโอ* ความโดยสรุปว่า การระบุท่าทางของคนในภาพวิดีโอมีความสำคัญต่อระบบการเฝ้าระวังสุขภาพของผู้สูงอายุ และการก่อการร้าย เนื่องจากท่าทางที่คนสามารถทำได้มีมากมาย ในการศึกษาเบื้องต้นถึง เราพิจารณาเฉพาะท่าเดิน นั่ง ก้มตัว และนอนเท่านั้น ปัญหาการระบุท่าทางนี้ถูกแปลงเป็นปัญหาการแบ่งกลุ่มข้อมูล โดยอาศัยอัตราส่วนของความสูงและความกว้างของตัวคนในขณะที่ท่าทำเป็นกำหนดว่าเป็นท่าอะไร จากการทดลองกับหลายตัวอย่างที่ได้จากคนหลายคน เราพบว่าวิธีการนี้ให้ความถูกต้องของการระบุท่าทางสูงมากกว่าร้อยละ ๙๐

สำนักศิลปกรรม

● วันอังคารที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา ภาควิชาภาษาศาสตร์ สาขาวิชาวรรณศิลป์ บรรยายเรื่อง *พระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทย* จากหลักฐานที่สามัญ ความโดยสรุปว่า กลุ่มโบราณสถาน หรือ สากี เป็นมรดกโลก ตั้งอยู่ห่างจากเมืองโกปาล เมืองหลวงของรัฐมัธยประเทศของอินเดียไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ๕๖ กิโลเมตร ชื่อดั้งเดิมที่ใช้มาอย่างน้อยถึงสมัยราชวงศ์คุปตะ คือ กากนาท โดยชื่อสามัญน่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า คานติ ในภาษาสันสกฤต โบราณสถานที่โดดเด่นคือสถูปที่ใหญ่ที่สุด เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า จากหลักฐานจารึกภาษาปรากฤตบนเสาดินรองรับหัวเสาสูงปลิงที่ ๔ ตัวหันหลังชนกัน แสดงว่าสถูปสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศก (พ.ศ. ๒๗๐-๓๐๗) สถูปองค์นี้ก่อสร้างเพิ่มเติมในสมัยราชวงศ์คุปตะ ราชวงศ์สาตวาหะ และราชวงศ์คุปตะ โดยในระยะแรกจนถึงสมัยราชวงศ์สาตวาหะ ศาสนาพุทธที่สามัญเป็นนิกายเถรวาทแบบดั้งเดิม และตั้งแต่สมัยราชวงศ์คุปตะเป็นต้นมาเป็นศาสนาพุทธนิกายมหายาน เนื่องจากมีการสร้างพระพุทธรูปเป็นรูปเคารพแล้ว

สถูปหมายเลข ๑ มีโถงหรือซุ้มประตูทางเข้าทั้ง ๔ ทิศ สร้างด้วยหินทราย มีประติมากรรมลอยตัวที่ยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุดอยู่ที่โถงทิศเหนือ เป็นรูปบุคคล รูปสัตว์ และรูปสัญลักษณ์ เช่น ธรรมจักร มีภาพลัคนูนต่ำเป็นภาพต้นโพธิ์และสถูปของพระมานูษีปุทระ ภาพชาดก คือ ฉันทันตชาดก อลัมพูชาดก เวสสันดรชาดก นอกจากนี้ยังมีภาพพุทธประวัติตอนต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนพระพุทธเจ้า เนื่องจากคติของเถรวาทในยุคดั้งเดิมจะไม่สร้างพระพุทธรูปเป็นรูปเคารพ เช่น ตอนประสูติสร้างเป็นรูปสตรีนั่งหรือยืน มีช้าง ๒ ตัว อยู่ ๒ ข้างกำลังพรมน้ำให้ ตอนเสด็จออกบรรพชาจะทำเป็นรูปบุคคลงูม้าที่ไม่มีคันทัน ตอนตรัสรู้ทำเป็นรูปต้นโพธิ์ บางครั้งมีรูปการพ่ายแพ้ของกองทัพมารอยู่ด้วย ตอนแสดงปฐมเทศนาทำเป็นรูปธรรมจักร ตอนปรินิพพานทำเป็นรูปสถูป ตอนพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ทำเป็นบันได ด้านบนสุดและล่างสุดของบันไดทำเป็นรูปต้นโพธิ์ แสดงว่าพระพุทธเจ้าประทับอยู่ตรงนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีภาพเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เช่น ภาพกษัตริย์เมืองต่าง ๆ ล้อมเมืองกลินารา เพื่อจะชิงพระบรมสารีริกธาตุ ภาพพระเจ้าอโศกเสด็จไปยังต้นโพธิ์ที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระเจ้าอโศกเสด็จไปยังสถูปที่เมืองรามคาม เป็นต้น

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว ภาควิชาภาษาศาสตร์ สาขาวิชาวรรณศิลป์

บรรยายเรื่อง *วรรณกรรมทักษิณ หลักฐานสำคัญของภาคใต้ที่ท้าทายการศึกษา* ความโดยสรุปว่า สังคมไทยภาคใต้ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นสำหรับถ่ายทอดความรู้ ความคิด สร้างคุณลักษณะของผู้คนหรือการใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาบางประการ วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพลังให้สังคมมีสมรรถนะ คัญภาพ เจตคติ ตลอดจนค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมตามที่สังคมพึงประสงค์ ก่อนที่การพิมพ์จะแพร่หลาย หนังสือพูดเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทหนึ่งที่นิยมอย่างกว้างขวางในภาคใต้ วัดเก่าแก่ทุกวัดและที่บ้านของผู้ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษามีหนังสือพูดเก็บรวบรวมไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่ผ่านมา มีนักวิชาการหลายท่าน อาทิ ท่านขุนอาเทศ (กลอน มัลลิกะมาส) นายพร้อม ศรีสัมพันธ์ พระภิกษุดำ วัดหัวอูฐ เมืองนครศรีธรรมราช นายดิเรก พรตตะเสน รองศาสตราจารย์บุญญู จิตต์ธรรม ศาสตราจารย์สุวิงค์ พงศ์ไพบุลย์ อาจารย์วิเชียร ณ นคร และบุคคลอื่น ๆ ได้เก็บรวบรวมหนังสือพูด หนังสือโบราณ เอกสารต่าง ๆ กันอย่างจริงจัง มีการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นหลายครั้ง แหล่งสืบค้นที่สำคัญซึ่งเก็บรวบรวมและศึกษาวรรณกรรมดังกล่าว ได้แก่ สถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยทักษิณ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง มีวรรณกรรม ๖,๕๑๙ รายการ

ใน พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๗ มีชุดโครงการวิจัยภูมิปัญญาทักษิณจากวรรณกรรมและพฤติกรรม ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้มีการศึกษาค้นคว้าตรวจสอบวรรณกรรมทั้งหนังสือพูดและผลงานวรรณกรรมที่พิมพ์เผยแพร่จำนวนมากกว่า ๕,๐๐๐ ฉบับ จัดทำเป็น**วรรณกรรมปฏิทัศน์** จำนวน ๔๓๕ เรื่อง นำมาสังเคราะห์เป็น**วรรณกรรมทักษิณ:วรรณกรรมปริทัศน์** จัดทำหนังสือวรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมพื้นนิถ และคณะผู้วิจัยได้คัดสรรวรรณกรรมรวมจำนวน ๔๔ เรื่อง เพื่อจัดทำเป็น วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร มีเนื้อหาสาระที่สำคัญ ได้แก่ ศิลปจารึก และจารึกในลักษณะอื่น ตำรา คัมภีร์ ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนาน การแพทย์ บันทึกเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น นิทานประโลมโลก ความเชื่อและคตินิยม นิราศ หลักศาสนา ปรัชญา วรรณกรรมเฉพาะกิจ กฎหมาย บุคคลและสถานที่ ประเพณีและพิธีกรรม ปกติกะ สุภาสิต และคำสอน แต่ละเรื่องจัดทำเนื้อหาเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิเคราะห์ กล่าวถึง ประวัติและลักษณะวรรณกรรม ผู้รจนา อายุของวรรณกรรม เนื้อเรื่อง ลักษณะเฉพาะ และคุณค่า ส่วนที่ ๒ เป็นการปริวรรตวรรณกรรม ซึ่งปริวรรตเป็นอักษรวิธีปัจจุบัน แต่ได้รักษาหรือคงถ้อยคำเดิมไว้ บางเรื่องที่มีต้นฉบับหลายเล่มและบางเล่มขาดความสมบูรณ์ มีการชำระเป็นฉบับใหม่ที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ โดยมีบทสรุปและวิพากษ์ผลของการศึกษา นอกจากนี้ ยังได้จัดทำเชิงอรรถอธิบายศัพท์ ถ้อยคำยากและคำศัพท์ภาษาถิ่นไว้ท้ายไว้ด้วย

สำหรับวรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร ที่สำคัญ ได้แก่ *ตำนานสร้างโลกฉบับบ้านป่าลาม* *โอองการพญากรุด* *จารึกแผ่นทองที่ปลียอดพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช* *พระปรมัตถธรรมคำกาพย์* *แหล่หมอจันทร์* *พลาญจำเริญ (ชชานุสรณ์)* *คำกาพย์* และ*เกาะตะรุเตาถิ่นทลสถานประวัติศาสตร์*

ผู้สนใจบทความดังกล่าวขออนุญาตค้นคว้าได้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารราชบัณฑิตยสถาน ห้องสมุดราชบัณฑิตยสถาน

โทรสารหมายเลข ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๙๒ หรือทางเว็บไซต์ www.royin.go.th

ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

ภิกษุ

ในพระพุทธศาสนานั้น นอกจากภิกษุที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยพระพุทธเจ้าประกาศพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีภิกษุณีซึ่งเป็นนักบวชหญิงที่มีบทบาทสำคัญดังกล่าวด้วย ใครคือภิกษุณีรูปแรก พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาภล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๓ อธิบายไว้ว่า

ภิกษุณี คือคำเรียกนักบวชหญิงซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลเช่นเดียวกับภิกษุ ภิกษุณีเกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๕ พรรษาแล้ว พระมหากษัตริย์โคตมิ (พระนางนาง) ได้เสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งประทับที่กุฎาคารศาลา เขตเมืองเวสาลี เพื่อทูลขอบวชพร้อมด้วยเจ้าหญิงศากยะ ๕๐๐ องค์ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตโดยทรงวางเงื่อนไขให้พระนางนางกับเจ้าหญิงศากยะต้องรับปฏิบัติ ครุธรรม ๘ ประการตลอดชีวิต พระมหากษัตริย์โคตมิปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว และทันทีที่พระนางนางยอมรับปฏิบัติตามก็ยืนยันว่าการบวชเป็นภิกษุณีของพระนางสำเร็จลงแล้ว พระมหากษัตริย์โคตมิกับเจ้าหญิงศากยะ ๕๐๐ องค์ จึงเป็นภิกษุณีกลุ่มแรก โดยพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุที่อยู่พร้อมกันในพื้นที่นั้นให้รับภาระบวชให้เจ้าหญิงศากยะที่เหลือ

ในการปฏิบัติตามพระวินัย ภิกษุณีปฏิบัติตามสิกขาบทที่เป็นของภิกษุด้วยและปฏิบัติตามสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้สำหรับภิกษุณีโดยเฉพาะด้วย ฉะนั้น ภิกษุณีจึงมีสิกขาบทที่ต้องรักษาสัก ๓๑๑ ข้อ ขณะที่ภิกษุมีสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ

ตามมติของพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท มีภิกษุณีเดินทางไปประกาศพระพุทธศาสนาออกนอกอินเดียเพียงคณะเดียว คือ คณะของพระสังฆมิตตา พระธิดาของพระเจ้าอโศก ซึ่งได้เดินทางไปลังกาเมื่อราว พ.ศ. ๒๓๙ และได้เป็นปวัตตินีหรือพระอุปัชฌาย์บวชให้พระนางอนุชา ขึ้นตอนในการบวชเป็นภิกษุณีนั่น สตรีผู้บวชต้องบรรพชาเป็นสามเณรีและรักษาศิล ๖ ข้อแรกในศีล ๑๐ ของสามเณรีได้บริบูรณ์ตลอด ๒ ปี และภิกษุณีสงฆ์ให้การรับรองแล้วจึงบวชเป็นภิกษุณีในภิกษุณีสงฆ์ได้

ภิกษุณีสงฆ์ในลังกานั้นเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับจนกระทั่งถึงสมัยกองทัพโปรตุเกสบุกลังกาและมีการทำลายพระพุทธศาสนาจนทั่วลังกา มีสามเณรีสรณังกรเหลืออยู่เพียงรูปเดียว จึงสันนิษฐานกันว่า ภิกษุณีสงฆ์ในลังกาน่าจะสูญสิ้นลงแต่ครานั้น และปัจจุบันก็ไม่มีภิกษุณีสงฆ์สายนิกายเถรวาทเหลืออยู่เลย คงมีแต่ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายนิกายมหายานเท่านั้น.

กนกวรรณ ทองตะโก

งานวิชาการที่พิมพ์เผยแพร่

จรรยาบรรณ

จรรยา

บรรณ

ตรรกวิทยา

น. ประมวลความประพจน์ที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์หรือไม้ก็ได้.

น. ความประพจน์, กิริยาที่ควรประพจน์.

น. หนังสือ; ปึก; ใบไม้.

น. ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการคิดหาเหตุผลว่าจะสมเหตุสมผลหรือไม่.

ส่วนหนึ่งจากหนังสือคำไทยที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต เป็นหนังสือที่รวบรวมคำที่ใช้ในภาษาไทย ซึ่งมีที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต และใช้กันมานานจนยอมรับว่าเป็นคำไทยแล้ว ทั้งนี้ ได้แสดงการประสมคำและให้ความหมายของคำไว้ด้วย เพื่อให้ผู้ใช้ภาษาไทยทราบและเข้าใจที่มาของคำ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางจำแนกที่มาของคำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทยได้ถูกต้อง มีจำหน่ายที่ ราชบัณฑิตยสถาน หรือสามารถค้นคว้าได้ที่ ห้องสมุดราชบัณฑิตยสถาน สนามเสือป่า เขตดุสิต กรุงเทพฯ สอบถามข้อมูลโทรศัพท์ ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๖๖-๗๐ ต่อ ๑๐๒๐

ไขปัญหาภาษาไทย

- ถาม** คำว่า **คุมขัง** และ **คุมตัว** มีความหมายเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
- ตอบ** คำว่า **คุมขัง** และ **คุมตัว** ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความหมายดังนี้
 คำว่า **คุมขัง** เป็นคำกริยาที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **คุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุก**.
 ส่วนคำว่า **คุมตัว** เป็นคำกริยา หมายถึง **ควบคุมไว้หรือจับกุมไว้ เช่น ตำรวจคุมตัวผู้ร้าย**.
- ถาม** คำว่า **ผู้ต้องกักขัง**, **ผู้ต้องขัง**, **ผู้ต้องหา**, **ผู้ถูกกักกัน**, และ **ผู้เสียหาย** มีความหมายอย่างไร
- ตอบ** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ดังนี้
 คำว่า **ผู้ต้องกักขัง** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **ผู้ที่ถูกกักขังตามหมายกักขังของศาล**.
 คำว่า **ผู้ต้องขัง** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **บุคคลที่ถูกขังอยู่ในเรือนจำ คุก แก๊งโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก**.
 คำว่า **ผู้ต้องหา** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **บุคคลที่ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล**.
 คำว่า **ผู้ถูกกักกัน** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **ผู้ซึ่งถูกศาลพิพากษาให้กักกัน**.
 คำว่า **ผู้เสียหาย** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตามที่กฎหมายกำหนด**.
- ถาม** คำว่า **พยาน**, **พยานบอกเล่า**, **พยานวัตถุ**, **พยานหลักฐาน** และ **พยานเอกสาร** มีความหมายอย่างไร
- ตอบ** พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ดังนี้

คำว่า **พยาน** เป็นคำนาม หมายถึง **หลักฐานเครื่องพิสูจน์ข้อเท็จจริง ผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ใช้เป็นหลักฐานเครื่องพิสูจน์ได้** ถ้าเป็นคำที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **บุคคลซึ่งให้การในเรื่องหรือสิ่งที่ตนได้เห็น ได้ยิน หรือได้รับรู้มาโดยวิธีอื่น**.

คำว่า **พยานบอกเล่า** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **พยานบุคคล ซึ่งให้การโดยตนมิได้เห็น ได้ยิน หรือรู้เรื่องมาด้วยตนเอง แต่ได้ยินหรือได้ฟังจากผู้อื่น**.

คำว่า **พยานวัตถุ** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **วัตถุที่อ้างเป็นพยานหลักฐาน**.

คำว่า **พยานหลักฐาน** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **บุคคล เอกสารหรือวัตถุที่ใช้ในการยืนยันหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริง**.

คำว่า **พยานเอกสาร** เป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **เอกสารที่อ้างเป็นพยานหลักฐาน**.

ถาม คำว่า **สอบปากคำ**, **สอบพยาน** และ **สอบสวน** มีความหมายอย่างไรบ้าง

ตอบ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ดังนี้

คำว่า **สอบปากคำ** เป็นคำกริยา หมายถึง **ซักถามเพื่อให้บุคคลให้การโดยพนักงานสอบสวนหรือ พนักงานอัยการ เช่น สอบปากคำพยาน สอบปากคำผู้ต้องหา, กฎหมายใช้ว่า ถามปากคำ**.

คำว่า **สอบพยาน** เป็นคำกริยา หมายถึง **ซักถามพยานเพื่อหาข้อเท็จจริง**.

คำว่า **สอบสวน** เป็นคำกริยาที่ใช้ในกฎหมาย หมายถึง **รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการอย่างอื่นซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษ**.

ราชบัณฑิตยสถาน
 สยามเลิ่อา เขตดุสิต
 กทม. ๑๐๓๐๐

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
 ใอาฤฎาที่ ๑๘๖/๒๕๕๐
 ใอาษณียดุสิต

จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน เพื่อเผยแพร่งานวิชาการ ข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน

จัดทำโดย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ศูนย์บริการวิชาการ ราชบัณฑิตยสถาน
บรรณาธิการ นางสาวบุญธรรม กรานทอง
กองบรรณาธิการ

นางทิพาภรณ์	ธารีเกษ	นางกนกวรรณ	ทองตะโก
นางสาวพัชนะ	บุญประดิษฐ์	นางสาวกุลศิรินทร์	นาคไพจิตร
นางสาวอารี	พลดี	นางพรทิพย์	เดชทิพย์ประภาพ
นางสาวปิยรัตน์	อินทร์อ่อน	นายอาคม	คงทน
นางสาวกระลำภี	แพรกทอง	นายอภิเดช	บุญสงค์

พิมพ์ที่ : บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด ๓๐๗ ซอยลาดพร้าว ๘๗ วังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐ โทร. ๐ ๒๙๖๖ ๑๖๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๒๕๑๒, ๐ ๒๙๖๖ ๑๖๐๙